

**KOTIMAISEN KIRJALLISUUDEN TARKASTELUA —
GRANSKNING AV INHEMSK LITTERATUR**

PERTTI PESONEN: *Den politiska människan i forskningens ljuskägla.* (Acta politica.- Edidit institutum politicum universitatis Helsingiensis. Fasc. II.) Høvik 1960.

Det kan givetvis inte göras till någon regel eller ens till ett oftare återkommande tillvägagångssätt, att uppsatser anmäles i denna tidskrift. Men när en forskare är ute i ett verkligt angeläget ärende bör vi göra undantag. Framställningens ringa omfång får då ej avhålla oss från att uppmärksamma den i dessa spalter. Doktor Pertti Pesonens ovan anförda lilla studie, som skrivits för innevarande års nordiska sommaruniversitet och tryckts i dess publikation »Människan forskningsobjekt», är ute i ett sådant ärende. Statsvetenskapliga institutionen vid Helsingfors Universitet har haft orsak att ta in en särtrycksupplaga i sina Acta politica.

Då uppsatsen således är lätt tillgänglig, skall jag inte ge mig in på en längre redogörelse för dess innehåll, som till stor del består i en kritisk återblick på statskunskapens utveckling som självständig vetenskap. Jag vill inte förneka att Pesonens fräscht gjorda inventering inte bara stimulerar till instämmanden utan även till vissa invändningar. Men de må här lämnas därhän. Att författaren ger sin bakåt skådande kritik en något tillyxad form, som varken kan göra det egna ämnets tidigare prestationer eller vissa andra discipliner full rättvisa, ligger väl just i hans budskaps natur. Uppsatsens uppläggning syftar ju konsekvent framåt, och Pesonen låter sin översyn av de hittills odlade statsvetenskapliga tegarna utmynna i en manande utblick över det löftesrika fält, som i detta nu påkallar forskarnas osparda möda, nämligen studiet av människans — individens — politiska beteende.

Den sociala attityd- och beteendeforskningen sköt som bekant fart i USA under och efter det andra världskriget. Specialarbetenas höga standard, det allt livligare intresset för psykologernas »human relations»-undersökningar och storverk av typen »The American Soldier» inverkade därvid befruktande på all samhällsvetenskap, statskunskapen inte undantagen. »Behaviour»-synvinkeln är således inte helt ny, men statsvetarna har onekligen varit tveksamma i att göra bruk av den — uppenbarligen mest för att de saknat operationell förmåga och möjlighet. I detta sakförhållande har dock på sistone skett en radikal förändring. Sociologins och socialpsykologins avancerade arbetsmetoder och analysteknik har skänkt statsvetarna den behövliga operationalistiska utrustningen — den tarvar givetvis yttermera förbättring — och samtidigt har de nämnda grannvetenskapernas egna inmutningar på den politiska forskningens fält — deras under-

sökningar av det politiska grupp- och individualbeteendet — kommit att få banbrytande värde. Sedan mitten av 50-talet har »the behavioral approach» varit ett stående diskussionsämne på de amerikanska statsvetarnas ämneskonferenser och i synnerhet också vid interdisciplinära samhällsvetarmöten. Helt nyligen, i september, samlade ämnet i IPSA:s regi en internationell rundabordskonferens till Ann Arbor — Pesonen redogör för dess program — och den stundande IPSA-kongressen i Paris skall fortsätta diskussionen.

Bakom det som synes nu utomordentligt starkt framträdande intresset för beteendesyvinkeln ligger en annan och grundläggande fråga. Kan studiet av människans politiska beteende öppna vägen till en systematisk politisk teori? Vi saknar en sådan. Statskunskapen har hopbragt en respektingivande massa empiriskt stoff och presterat djuplodande undersökningar — särskilt i USA, men även i flera europeiska länder. Inte utan samband med själva det politiska livets expansion har en ständig utvidgning av statskunskapens mångskiftande arbetsfält försiggått och nya områden, metoder och synvinklar har introducerats. Men ändå har, såsom Pesonen kanske hade kunnat betona starkare, själva de politiska processernas kärna ej velat låta sig fångas. Trots mängden av insamlad funktionsempi, av data och fakta, har vi ej måktat skapa någon teoretisk grundval för vår kunskap om det politiska livets företeelser och funktion. Vad vi vant oss att kalla politisk teori är ju i stor utsträckning irrelevant och bottnar i politisk doktrinlära samt rättsfilosofi. Vi har m.a.o. ingen motsvarighet till den ekonomiska teorin inom nationalekonomin; och även sociologin och psykologin är bägge som teoribyggare betydligt mera avancerade discipliner än statskunskapen.

Denna sistnämnda omständighet inger emellertid mod. Den väcker stora förhoppningar om kommande framsteg på den politiska teorins svårbearbetade område. Ty nu förefaller som sagt beteendesyvinkeln att öppna helt nya möjligheter att nå »the fundamentals of politics». Studiet av individens politiska roll skall kanske ge oss nycklar och hjälpa oss att finna gemensamma nämnare. »The behavioral approach» gäller ju inte blott för väljar-, opinions- och ledarskapsstudier, utan skall tillämpas på alla slag av politiska fenomen. För att illustrera de utsikter att nå fram till en systematisk politisk teori, som öppnar sig, må det tillåtas mig att hänvisa till Simons satisfieringsteori, som är resultatet av hans epokgörande undersökningar av det administrativa och organisationsmässiga beteendet. Här är en början gjord, som verkligen är lovande.

Jag har snarare nedtecknat några reflexioner med anledning av Pesonens förträffliga lilla uppsats än refererat hans redogörelse för behaviour-riktningens mål eller hans synpunkter på behovet av en bättre samstämmighet mellan den empiriska forskningen och den politiska teorin. I amerikanska facktidskrifter är artiklar i de frågor, som Pesonen behandlar, långtifrån sällsynta. I Europa framträder fransmännen allt oftare med bidrag. Men i nordiska tidskrifter och ur nordisk penna finner vi sällan något inlägg i den pågående debatten, om än sommaruniversitetets rubrik »Människan forskningsobjekt» visar att intresset är vaket. Det som ger Pesonens uppsats speciellt värde är givetvis också att författaren i sina väljarundersökningar — dr Rantala må dock ej lämnas onämnd — hos oss framstår som behaviourriktningens representant.

Lolo Krusius-Ahrenberg